

تأثیرات اصلاحات ارضی در ترکیب نمایندگان دوره ی بیست و یکم مجلس شورای ملی

علی سهرابلو^۱ علی حبیبی^۲۱. دانشجوی دکتری حقوق عمومی دانشگاه تهران Email: asohrablu@yahoo.com۲. کارشناسی ارشد حقوق عمومی دانشگاه سمنان Email: habibi.ali69@gmail.com

چکیده

پدیدار شد. آمریکا نیز با استفاده از اصلاحات ارضی و تأثیرات آن بر روی مردم ایران، خواهان نزدیکی افکار به سمت فرهنگ غربی بود، تا نسل جدید و به خصوص قشر تحصیل کرده جامعه با رغبت به سمت و افکار آنها نزدیک شوند. یکی از تأثیرات اصلاحات ارضی را می توان در ترکیب نمایندگان دوره ی بیست و یکم مجلس شورای ملی که پس از اصلاحات ارضی برگزار شد، مشاهده کرد، که حضور قشر تحصیل کرده به نسبت ملاکین و نسبت به دوره های قبل و هم چنین حضور زنان برای اولین بار در مجلس اشاره کرد.

هدف ما از این نوشتار پاسخ به دو سوال خواهد بود:

- ۱- چگونگی تأثیر اصلاحات ارضی بر روند زندگی مردم
- ۲- تأثیر اصلاحات بر ترکیب نمایندگان دوره ی بیست و یکم مجلس شورای ملی

۱. مفهوم اصلاحات ارضی

معنای تحت اللفظی و رایج اصلاحات ارضی تقسیم و توزیع زمین است. "راپ فیلیپ"^۱ اصلاحات ارضی را وسیله ای برای مداخله دولت در حقوق مالکیت خصوصی افراد پنداشته و معتقد است که هدف اساسی اصلاحات ارضی، تغییر ترکیب طبقاتی جامعه و از بین بردن قدرت و نفوذ طبقه عمده مالکان و ایجاد ثبات سیاسی است. از منظر دیگر می توان اصلاحات ارضی را تغییر دولت در بنیان های کشاورزی دانست. بنیان های کشاورزی عبارتند از: مجموعه روابط اجتماعی - حقوقی موجود میان مردم درباره ی تقسیم زمین، مشخصات ویژه ی موسسات کشاورزی (بزرگی و کوچکی و...) و درجه استقبال موسسات کشاورزی (علی بابایی، ۱۳۶۹، ۳۶). از نظر جامعه شناسی اصلاحات ارضی یک تغییر اساسی در نهادهای جامعه است، زیرا در جوامع کشاورزی نهاد مالکیت ارضی تنها به قلمرو مناسبات اقتصادی و بهره برداری از زمین محدود نمی شود؛ بلکه روابط قدرت و مناسبات اجتماعی افراد را نیز دربردارد «همایون، ۱۳۴۲، ش ۵». 'فرد هالییدی'^۲ در مورد این اصلاحات می نویسد که: «در اکثر کشورهای سرمایه داری، در مرحله ی معینی مداخله کرده تا بخش روستایی را در مسیر بقیه اقتصاد قرار دهد و این را با تغییر الگوی مالکیت زمین در روستا انجام داد. به عبارت دیگر به معنای دگرگونی در مالکیت توسط دولت به منظور تشویق رشد بازار داخلی و ساخت سرمایه داری در روستاهاست.» (نیک آیین (مترجم است)، ۱۳۵۸، ۹۷-۹۶). اصلاحات ارضی با تغییرات در ساخت قدرت از طریق قدرت در سطوح ملی و محلی با مالکان، به دهقانان و یا به بورژوازی و یا به دموکراسی و کارگزاران آن می تواند در

با وجود رغبت نداشتن محمد رضا پهلوی بر برگزاری انتخابات دوره ی بیست و یکم مجلس شورای ملی، اما چون اسدالله علم این انتخابات را برای انجام دادن برنامه های اصلاحات ارضی ضروری می دانست با حمایت حامیان خارجی خود این انتخابات را برگزار کرد. اصلاحات ارضی انجام شده اسدالله علم در سال ۱۳۴۱ یک برنامه سیاسی و غیر سنتی بود که اهداف سیاسی مجریان آن را دنبال می کرد و نتوانست پاسخ گوی نیازهای جامعه ایران علی الخصوص روستاییان باشد. با این حال در ساختار جامعه مدنی ایران من جمله در ترکیب نمایندگان مجلس شورای ملی در دوره ی بیست و یکم قانون گذاری تغییراتی به وجود آورد. سوالی که این پژوهش به دنبال بررسی آن خواهد بود این است که اصلاحات ارضی فوق الذکر چه تأثیراتی بر ترکیب نمایندگان دوره بیست و یکم مجلس شورای ملی بر جای گذاشت و حوزه این تأثیرات چه محدوده هایی را شامل می شد؟ بر این اساس در این پژوهش با روش توصیفی بر ترکیب نمایندگان در دوره ی بیست و یکم مجلس شورای ملی که حضور قشر تحصیل کرده و زنان از شاخصه های بارز آن است، پرداخته و سعی در پاسخ به چگونگی این تأثیر و ابعاد آن داریم.

کلید واژگان: اصلاحات ارضی - اسدالله علم - دوره ی بیست و یکم مجلس شورای ملی - زنان

مقدمه

انقلاب سفید انقلابی بود که کندی رئیس جمهور وقت آمریکا به شاه و برای جلوگیری از بروز هر گونه انقلاب همانند آن چه که در سال ۱۹۴۹ در چین رخ داد، توصیه می کرد. اصلاحات ارضی مهم ترین هدف شاه از اجرای انقلاب سفید خود بود. پس از آن که امینی نتوانست اهداف شاه و آمریکا را در اجرای اصلاحات ارضی به بار بنشانند، علم که خود را خدمت گذار شاه می خواند، با حمایت آمریکا به سمت نخست وزیری منصوب گردید. آیا علم موضوع طرح اصلاحات را به فراندوم گذاشت (؟) که با وجود مخالفان و سرکوب قیام کنندگان در ۱۵ خرداد ۱۳۴۲ زمینه را برای اصلاحات اصلاح شده خود منا سب کرده بود. در این میان مجلس بیستم فرو پاشیده بود و شاه مخالف برگزاری انتخابات بود، زیرا آن را مانع اجرای اصلاحات می دانست، اما علم با وعده دادن به شاه مبنی بر اینکه مجلس تابع شخص شاه خواهد بود، انتخابات مجلس را پس از وقفه یک سال و سه ماهه از زمان نخست وزیری اش برگزار نمود.

اصلاحات ارضی بیشترین تأثیر خود را روی مسائل سیاسی و اجتماعی می گذارد و بعد به مسائل اقتصادی روی می آورد. در ایران نیز چنین تأثیراتی

² . Fred Halliday

¹ . Raup Philip